

การวิเคราะห์ชุดศัพท์และเจตนาที่ใช้ในการประกอบสร้างแบบเรียนวิชาภาษาเขมร ระดับประถมศึกษาของประเทศกัมพูชา

ANALYSIS OF LEXIS LISTS AND INTENTS USED IN THE CONSTRUCTION OF ELEMENTARY KHMER TEXTBOOKS IN CAMBODIA

สัพพัญญู สุขพิระวัฒนกุล*, ศิริพร ปัญญาเมธีกุล

Subbhanyooh Sukhpirawatthanakul, Siriporn Panyametheekul*

สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Linguistics Program, Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University.

*Corresponding author, e-mail: subbhanyooh@gmail.com

Received: 29 June 2021; **Revised:** 29 July 2021; **Accepted:** 9 August 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ชุดศัพท์และเจตนาที่ใช้ในการประกอบสร้างแบบเรียนวิชาภาษาเขมรระดับประถมศึกษาของประเทศกัมพูชา จากการวิเคราะห์พบชุดศัพท์ 3 ประเภท ได้แก่ 1) การเรียกชาติพันธุ์และกลุ่มการเมือง 2) กริยาสื่อการกระทำและสภาพของผู้กระทำ และ 3) ส่วนขยายเพื่อเสริมหรือขยายความ ส่วนการวิเคราะห์เจตนาวิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีวิัจฉกรรรมของ Searle [1] พบเจตนาทั้งหมด 3 เจตนา ได้แก่ 1) เจตนาสั่ง 2) เจตนาชักจูง และ 3) เจตนาให้ข้อมูล เพื่อใช้ในการประกอบสร้างแบบเรียนจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ชุดศัพท์และเจตนาที่พบในแบบเรียนวิชาภาษาเขมรระดับประถมศึกษาของประเทศกัมพูชาเป็นกลไกทางภาษาที่สำคัญที่สื่อถึงการประกอบสร้างชุดความคิดที่รัฐบาลต้องการปลูกฝังเยาวชนแบบเรียนจึงเป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการหล่อหลอมเยาวชนได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: แบบเรียนภาษาเขมร ชุดศัพท์ เจตนา ประเทศกัมพูชา

Abstract

This research aims to analyze lexis lists and intents used in the construction of elementary Khmer textbooks in Cambodia. The results reveal 3 types of lexis lists: 1) naming for ethnicities and political groups 2) action and stative verbs and 3) modifiers. The intents were analyzed under the Speech Acts framework by Searle [1]. Three types of intents were found in the construction of textbooks: 1) command intent 2) persuasive intent and 3) informative intent. From the analysis, it was found that the lexis lists and intents found in elementary Khmer textbooks in Cambodia are important language mechanisms that imply

the building of mindset that the government wants to implant in the youth's mind. Textbooks are subtly used as a tool by the government to shape the mind of its youth.

Keywords: Khmer Textbooks, Lexis Lists, Intentions, Cambodia

บทนำ

การเกิดขึ้นของรัฐธรรมนูญใหม่และระบบการศึกษาสมัยใหม่ส่งผลให้แบบเรียนมีอิทธิพลในการปลูกฝังความคิดให้แก่ผู้เรียน ดังที่ ธิปตี บัวคำศรี [2] กล่าวว่า การเกิดขึ้นของรัฐธรรมนูญใหม่มาพร้อมกับการผูกขาดความรู้ในสังคมผ่านสถาบันการศึกษาซึ่งเป็นแหล่งความรู้ที่ชัดเจนและเป็นระบบ ความรู้ที่ถูกถ่ายทอดผ่านแบบเรียนที่มีเนื้อหาไม่ซับซ้อน ใช้ภาษาง่าย เรื่องราวและเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ถูกนำเสนอผ่านแบบเรียน ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติของประชาชนในรัฐธรรมนูญใหม่จึงเป็นสิ่งที่เรียนรู้จากแบบเรียนที่ใช้สอนกันในโรงเรียน แบบเรียนจึงเป็นเหมือนตัวกำหนดกรอบความคิดของคนในสังคม ซึ่งเมื่อรัฐใช้การศึกษาภาคบังคับให้ประชาชนเข้าสู่ระบบการศึกษาสมัยใหม่ การใช้ชีวิตอยู่ในห้องเรียนมากขึ้น ทำให้นักเรียนเรียนรู้และซึมซับว่าสิ่งที่ปรากฏในแบบเรียน คือ ความจริงและควรปฏิบัติตาม [2]

แบบเรียนเป็นสื่อกลางในการเรียนการสอนและมีหน้าที่ปลูกฝังแนวความคิดและวิถีปฏิบัติทางสังคมผ่านการครอบงำทัศนคติของคนในชาติ จากการนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ที่แฝงอยู่ในแบบเรียน รวมทั้งการเขียนประวัติศาสตร์ความเกลียดชังให้กับชาติอื่น [3] นอกจากนี้ นฤมล นิ่มนวล [4] กล่าวว่าแบบเรียนเป็นเครื่องมือของรัฐในการสร้างอิทธิพลครอบงำคนให้อยู่ภายใต้อุดมการณ์ชาติ โดยการกำหนดและปลูกฝังหน้าที่ ค่านิยม ความคิด ความเชื่อ และวัฒนธรรมหลักของชาติให้ยึดถือและปฏิบัติตามซึ่งยังผลประโยชน์ต่อผู้มีอำนาจและรัฐโดยตรง

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของแบบเรียนที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการนำเสนอแนวคิดที่สำคัญ ซึ่งรัฐต้องการให้คนในสังคมยึดถือปฏิบัติ แบบเรียนวิชาภาษาเขมรของประเทศกัมพูชาเป็นแบบเรียนที่ชาวเขมรทุกคนต้องใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอนในโรงเรียน ซึ่งอยู่ภายใต้การผลิตและควบคุมโดย กระทรวงศึกษาธิการ ยุวชน และกีฬา (ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា) มีหน้าที่หลักในการดูแลและรับผิดชอบด้านการศึกษาของประเทศ ข้อมูลที่ปรากฏในเนื้อหาของแบบเรียนวิชาภาษาเขมรสร้างความตระหนักรู้ถึงวัฒนธรรมมรดกที่สืบทอดกันมา รวมถึงความยิ่งใหญ่ของเขมรให้แก่ักเรียนทุกคนที่ใช้แบบเรียน ดังตัวอย่าง (1) ในแบบเรียนภาษาเขมรอ่าน-เขียน ชั้นที่ 3 เรื่องสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศกัมพูชา (កន្លែងទេសចរណ៍ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា) และตัวอย่าง (2) ในแบบเรียนภาษาเขมร ชั้นที่ 5 เรื่องอดีตกาลของเรา (អតីតកាលរបស់យើង)

(1) បុរាណប្រាសាទ អង្គរវត្ត ព្រះខ័នសែនល្អ ទាំងបន្ទាយក្តី ។ បាបួនភាគត្រី បាគងបាជ័ន ល្អបន្ទាយស្រី បក្សីចាំក្រុង មេបុណ្យប្រពៃ ព្រះបណ្ឌិតយ័ បាពយណ៍ស្រះស្រង់ ។ ...ជាសម្បត្តិខ្ពស់ ប្រជាខេមក យើងត្រូវរក្សា ឱ្យបានគងវង្ស ។

(ភាសាខ្មែរអាន-សរសេរ ថ្នាក់ទី ៣, ២០១៦, ១.១៨០)

“*បុរាណប្រាសាទ អង្គរវត្ត ព្រះខ័នសែនល្អ ទាំងបន្ទាយក្តី ។ បាបួនភាគត្រី បាគងបាជ័ន ល្អបន្ទាយស្រី បក្សីចាំក្រុង មេបុណ្យប្រពៃ ព្រះបណ្ឌិតយ័ បាពយណ៍ស្រះស្រង់ ។ ... ជាសម្បត្តិខ្ពស់ ប្រជាខេមក យើងត្រូវរក្សា ឱ្យបានគងវង្ស ។*”

(ภาษาเขมรอ่าน-เขียน ชั้นที่ 3, 2016, น.180)

(2) នៅថ្ងៃទី ៧ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០០៨ ប្រជាជនទូទាំងប្រទេសមានទឹកមុខសប្បាយរីករាយឥតឆាប់ ។ ពួកយើងខ្ញុំគិតប្រឹងប្រែងរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ព្រមទាំងព្រះរាជអាណាចក្រកម្ពុជា ត្រូវបានអង្គការយូនីស្កូយល់ព្រមដាក់បញ្ចូលក្នុងបញ្ជីសម្បត្តិវប្បធម៌ពិភពលោក ។

(ភាសាខ្មែរ ថ្នាក់ទី ៥, ២០១៦, ១.៨៨)

“เมื่อวันที่ 7 เดือนกรกฎาคม ปี 2008 ประชาชนทั่วทั้งประเทศมีใบหน้าเบิกบานสบายใจ หายที่เปรียบไม่ได้ ๕ หลังการมุ่งมั่นพยายามของรัฐบาลกัมพูชา ปราสาทพระวิหารซึ่งเป็นมรดกของเขมร องค์กรยูเนสโกได้เห็นชอบ เสนอชื่อขึ้นทะเบียนมรดกโลก ๕”

(ภาษาเขมร ชั้นที่ 5, 2016, น.88)

ตัวอย่าง (1) ในบทเรียนกล่าวถึงปราสาทโบราณ (บุคณฤๅณ) ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของปราสาทเขมร จากตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นลักษณะทางสถาปัตยกรรมปราสาทเขมรโบราณ โดยในแบบเรียนนำเสนอว่าปราสาทเหล่านี้ เป็นสมบัติเขมร (ជាសម្បត្តិខ្មែរ) และเป็นหน้าที่ของ เรา ที่เป็นชาวเขมรต้องช่วยกันรักษาให้คงอยู่สืบไป ส่วนเนื้อหาแบบเรียนในตัวอย่าง (2) เกี่ยวกับอดีตกาลของเรา เป็นเรื่องราวเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ของประเทศกัมพูชา แบบเรียนเขียนบรรยายเชื่อมโยงถึง ปราสาทพระวิหาร (ព្រះរាជព្រះវិហារ) โบราณสถานที่เป็นปมขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชาในการอ้างสิทธิ์ขึ้นทะเบียนปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลก ในปี ค.ศ. 2008 โดยรัฐบาลไทยทำหนังสือคัดค้านการขึ้นทะเบียนปราสาทพระวิหาร จนนำมาสู่กรณีพิพาทพรมแดนเหนือพื้นที่ปราสาทพระวิหาร การที่ปราสาทพระวิหารได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทำให้ในแบบเรียนมีการบรรจุเรื่องราวนี้ในแบบเรียนและบรรยายว่า ประชาชนทั่วทั้งประเทศมีใบหน้าเบิกบานสบายใจหายที่เปรียบไม่ได้ (ប្រជាជនទូទាំងប្រទេសមានទឹកមុខសប្បាយ រីករាយឥតឆាប់) ในเนื้อหาแบบเรียนมีการเน้นย้ำว่า ปราสาทพระวิหารซึ่งเป็นมรดกของเขมร (ព្រះរាជព្រះវិហារ) จากตัวอย่าง (1) และ (2) ต่างมีการใช้คำศัพท์เพื่อแสดงความเป็นเจ้าของ เช่น มรดกของเขมร (កម្រិតកម្រិតខ្មែរ) สมบัติเขมร (សម្បត្តិខ្មែរ) แสดงให้เห็นว่าปราสาทโบราณเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่ง ที่สร้างความภาคภูมิใจให้แก่ชาวเขมร นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นพบการสร้างควมภูมิใจอื่น ๆ ในแบบเรียน จึงทำให้เป็นที่น่าศึกษาว่าแบบเรียนสร้างความภูมิใจให้แก่เยาวชนผู้อ่านด้วยการใช้ภาษาอย่างไร

จากตัวอย่างเนื้อหาที่ปรากฏในแบบเรียนวิชาภาษาเขมรระดับประถมศึกษาของประเทศกัมพูชาพบว่าการสร้างความภูมิใจและตระหนักถึงวัฒนธรรมของชาติน่าจะเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการสร้างให้ชาวเขมรรู้และตระหนักถึงการมีวัฒนธรรมร่วมกันในการสร้างสำนึกและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เนื่องจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ สภาพสังคม การเมืองการปกครอง รวมทั้งศิลปวัฒนธรรมของประเทศกัมพูชามีหลากหลายมิติ และมีเอกลักษณ์เฉพาะ ทั้งนี้การศึกษาเกี่ยวกับแบบเรียนของประเทศกัมพูชามีจำนวนไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในลักษณะเชิงวิเคราะห์เนื้อหา โดยยังไม่มีมีการวิเคราะห์ภาษาที่ประกอบสร้างตัวบทในแบบเรียน เช่น งานวิจัยของชาญชัย คงเพ็ชรธรรม [5] ที่ศึกษาหลักสูตรแฝงในแบบเรียนวิชาภาษาเขมรระดับประถมศึกษาของประเทศกัมพูชา ซึ่งไม่ได้ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในการประกอบสร้างตัวบท แต่มุ่งเน้นพรรณนาแบบเรียนภาษาเขมรว่ามีการสอดแทรกเรื่องราวเกี่ยวกับเขมรอย่างไรบ้าง งานวิจัยของศานติ ภัคดีคำ [6]

เป็นการศึกษาที่เน้นประวัติศาสตร์ ศึกษาเกี่ยวกับความคิดที่ปรากฏในแบบเรียนประวัติศาสตร์ของประเทศกัมพูชา แบบเรียนระดับประถมศึกษาสามารถรอบงำ ชักจูง และประกอบสร้างชุดความคิดได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่สามารถปลูกฝังความคิดได้ง่ายกว่าวัยรุ่นหรือผู้ใหญ่ ดังที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ [7] กล่าวว่านักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาเป็นวัยที่เหมาะสมแก่การปลูกฝังค่านิยม ความเชื่อ และอุดมการณ์ต่าง ๆ โดยที่สถาบันการศึกษาเป็นสถาบันสำคัญในการให้ความรู้เปิดโลกทัศน์ สร้าง และพัฒนาความคิดของคน

ในฐานะผู้ผลิตตัวบทการใช้ศัพท์ที่มีมุมมองต่างกันย่อมทำให้เห็นมุมมองของผู้เขียนและการใช้ภาษาที่ต่างกัน การเลือกใช้ศัพท์เพื่อสื่อความคิดและปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งสามารถพบเห็นได้ในกรณีวิเคราะห์ข้อความ เช่น การใช้ชื่อและการเรียกชื่อ การใช้คำกริยา การใช้คำขยาย [8] เป็นต้น การวิเคราะห์ตัวบทจึงมีการศึกษาหน่วยย่อยของข้อความ คือ การวิเคราะห์ศัพท์ ซึ่งการเลือกใช้ศัพท์สามารถแฝงทัศนคติและความคิดทางสังคมทั้งทางด้านลบและด้านบวกที่ผู้ส่งสารมีต่อสิ่งที่กล่าวถึง เช่น งานวิจัยของดิถนภา เสนหา [9] ศึกษากลวิธีโจมตีและการสนับสนุนอุดมการณ์ที่ปรากฏในรายการซูรงและรายการสายล่อฟ้า โดยพบกลวิธีการใช้ชุดคำแสดงการกระทำเชิงลบในการกล่าวโจมตี และพบกลวิธีการใช้ชุดคำแสดงคุณลักษณะเชิงบวกในการสนับสนุนทางการเมือง นอกจากนี้ งานวิจัยของสุนทรี โชติติติก [10] ที่ศึกษาชุดความคิดเกี่ยวกับ “บุญ” ที่สื่อผ่านกลวิธีทางภาษาในวาทกรรมสื่อที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายพบว่าเลือกใช้ศัพท์เป็นกลวิธีทางภาษาที่ใช้ถ่ายทอดอุดมการณ์บุญผ่านชุดความคิด 3 ชุดความคิด ได้แก่ “บุญ” ของวัดพระธรรมกาย “วิธีการบุญ” ของพระธรรมกาย และอานิสงส์ “บุญ” ของพระธรรมกาย ชุดความคิดทั้งหมดกำหนดพฤติกรรมให้ผู้ศรัทธาเลือกทำบุญกับวัดพระธรรมกายด้วยการทำให้เชื่อว่าบุญมีอำนาจในการบันดาลทรัพย์และบันดาลความสุขทั้งในชาตินี้และชาติหน้า จากงานวิจัยที่กล่าวมาเห็นได้ว่าการเลือกใช้ชุดศัพท์สามารถสื่ออุดมการณ์และชุดความคิดที่แฝงมาในตัวบท และชุดศัพท์ในแต่ละตัวบทแฝงทัศนคติและความคิดทางสังคมที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับผู้ผลิตตัวบทว่ามีเจตนาในการสร้างให้ตัวบทนั้น ๆ เป็นอย่างไร ครอบงำหรือมุ่งเน้นอะไร อย่างไร กับใครในสังคม

นอกจากชุดศัพท์แล้ว ในการใช้ภาษาไม่ใช่แค่เพื่อการสื่อสารหรือการที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำโดยไม่มีจุดประสงค์หรือไม่มีเจตนาใด ๆ แต่ในการพูดแต่ละครั้งมีเจตนา (Intention) หรือความตั้งใจของผู้พูด เพื่อก่อให้เกิดการกระทำต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการพูด หรือที่เรียกว่า วจนกรรม (Speech Act) Searle [1] แบ่งการกระทำที่สื่อด้วยถ้อยคำเป็น 3 ประเภท ได้แก่ การกล่าวถ้อย (Utterance Act) คือ ผู้พูดกล่าวแสดงวจนกรรม โดยการเปล่งเสียงหรือกล่าวถ้อยคำ การนำเสนอเนื้อหา (Propositional Act) คือ การกล่าวถ้อยคำหรือคำพูดเพื่อแสดงความหมายที่ผู้พูดกระทำในการกล่าวแต่ละครั้ง และการสื่อเจตนา (Illocutionary Act) คือ การกล่าวถ้อยคำเพื่อสื่อเจตนาหรือความตั้งใจของผู้พูด โดยที่ Searle [1] จำแนกเงื่อนไขที่เหมาะสมในการสื่อวจนกรรมออกเป็น 4 ประการ ได้แก่ 1) เงื่อนไขเนื้อหาของประพจน์ (Propositional Content Condition) คือ เงื่อนไขที่ผู้พูดต้องการนำเสนอเนื้อหาแก่ผู้ฟัง โดยต้องใช้ถ้อยคำให้ตรงกับเจตนาที่ต้องการสื่อให้ผู้ฟังรับรู้และเข้าใจ 2) เงื่อนไขเตรียมตัว (Preparatory Condition) คือ เงื่อนไขที่ผู้พูดต้องคำนึงว่าวจนกรรมที่กล่าวออกไป เป็นวจนกรรมชนิดใด มีผลต่อผู้พูดและผู้ฟังอย่างไร และผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร โดยต้องใช้บริบทและสภาวะการณ์ที่เหมาะสม 3) เงื่อนไขความจริงใจ (Sincerity Condition) คือ เงื่อนไขที่ผู้พูดต้องมีความตั้งใจจริงในการกล่าวถ้อยคำ โดยผู้พูดต้องจริงใจและมีเจตนาที่ชัดเจนในการกล่าวถ้อยคำ เพื่อให้บรรลุผลในการสื่อสาร และ 4) เงื่อนไขพันธะ (Essential Condition) คือ เงื่อนไขที่ผู้พูดต้องมีหน้าที่ในการรับผิดชอบต่อคำพูดที่กล่าวออกไป เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและเจตนาในการกล่าวถ้อยคำ

การพิจารณาว่าวจนกรรมาไฉนเป็นวจนกรรมาตรง (Direct Speech Act) หรือวจนกรรมาอ้อม (Indirect Speech Act) ให้พิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างรูปประโยค (Form) และหน้าที่ของประโยค (Function) กล่าวคือ วจนกรรมาตรงเป็นถ้อยคำที่ประเภทของประโยคตรงกับหน้าที่ของประโยค ส่วนวจนกรรมาอ้อมเป็นถ้อยคำที่ประเภทของประโยคไม่ตรงกับหน้าที่ของประโยค เช่น ประโยคคำถาม (Interrogative Sentence) แต่สื่อเจตนาสั่ง เป็นต้น ส่วนหน้าที่ของประโยคขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้พูดในการแสดงวจนกรรมา ซึ่ง Searle [1] แบ่งประเภทวจนกรรมาออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้ 1) การบอกกล่าว (Representative) คือ วจนกรรมาที่ผู้พูดต้องการนำเสนอข้อเท็จจริงที่อยู่รอบตัวผู้พูด เพื่อบอกกล่าวแก่ผู้ฟังให้รู้ความจริงและข้อมูลที่ยังไม่รู้ เช่น การอธิบาย การยืนยัน การคาดการณ์ 2) การชี้แนะ (Directive) คือ วจนกรรมาที่ผู้พูดพยายามกำหนดให้ผู้ฟังปฏิบัติบางสิ่งบางอย่างตามผู้พูด เช่น การสั่ง การแนะนำ การขอร้อง การชักชวน 3) การผูกมัด (Commissive) คือ วจนกรรมาที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำออกมา ทำให้เกิดผลผูกมัดผู้พูดต่อการกระทำในอนาคต เช่น การสัญญา การสาบาน การรับรอง การเสนอตัว 4) การแสดงความรู้สึก (Expressive) คือ วจนกรรมาที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำแสดงสภาวะทางจิตใจ ซึ่งเป็นความรู้สึก ทศนคติที่มีต่อผู้ฟัง เช่น การชื่นชม การขอโทษ การขอบคุณ การแสดงความยินดี และ 5) การแถลงการณ์ (Declaration) คือ วจนกรรมาที่ผู้พูดกล่าวถ้อยคำเพื่อให้เกิดผลและการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นการกระทำที่ต้องการให้ผู้อื่นรับรู้ เช่น การประกาศสงคราม การแต่งตั้ง การพิพากษา

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแบบเรียนวิชาภาษาเขมรโดยใช้ความรู้ทางภาษาศาสตร์ในการวิเคราะห์แบบเรียนวิชาภาษาเขมรระดับประถมศึกษาของประเทศกัมพูชาที่ใช้ในการปลูกฝังเยาวชนชาวเขมรในระดับประถมศึกษาโดยพิจารณาในประเด็นการใช้ชุดศัพท์และเจตนาซึ่งเป็นหน่วยสำคัญทางภาษาที่สามารถนำไปสู่การประกอบสร้างแบบเรียนได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. วิเคราะห์ชุดศัพท์ที่ใช้ในการประกอบสร้างแบบเรียนวิชาภาษาเขมรระดับประถมศึกษาของประเทศกัมพูชา
2. วิเคราะห์เจตนาที่ใช้ในการประกอบสร้างแบบเรียนวิชาภาษาเขมรระดับประถมศึกษาของประเทศกัมพูชา

วิธีดำเนินการวิจัย

เก็บรวบรวมข้อมูลภาษาจากแบบเรียนวิชาภาษาเขมรระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 1-6 ตีพิมพ์ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2016 จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์เผยแพร่และแจกจ่าย กระทรวงศึกษาธิการ ยูวชน ซึ่งใช้ในการจัดการเรียนการสอนในประเทศกัมพูชา จำนวน 6 เล่ม ได้แก่ 1) ภาษาเขมรอ่าน-เขียน ชั้นที่ 1 2) ภาษาเขมรอ่าน-เขียน ชั้นที่ 2 3) ภาษาเขมรอ่าน-เขียน ชั้นที่ 3 4) ภาษาเขมร ชั้นที่ 4 5) ภาษาเขมร ชั้นที่ 5 และ 6) ภาษาเขมร ชั้นที่ 6 ผู้วิจัยคัดเลือกตัวบททั้งหมดที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง เนื่องจากแบบเรียนวิชาภาษาเขมรมีการรวมสาระภาษาและวรรณคดีไว้ด้วยกันและเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน หลังจากนั้น นำตัวบทจากแบบเรียนมาแปลความจากภาษาเขมรเป็นภาษาไทย โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาและวัฒนธรรมเขมร จำนวน 2 คน ตรวจสอบการแปลและพิจารณาความถูกต้องก่อนทำการวิเคราะห์ข้อมูล งานวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพจึงมิได้มีการนับปริมาณของการใช้ชุดศัพท์และเจตนาแต่อย่างใด ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ชุดศัพท์โดยพิจารณาจากชนิดของคำ

ในเบื้องต้น ซึ่งจากการทบทวนงานวิจัยต่าง ๆ พบว่าชุดศัพท์ที่สร้างความหมายและการประกอบสร้างมักปรากฏในนาม กริยา และส่วนขยายความ ผู้วิจัยจึงใช้เป็นเกณฑ์ในงานวิจัยครั้งนี้ ส่วนเจตนาที่ใช้ในการประกอบสร้างแบบเรียนวิชาภาษาเขมรระดับประถมศึกษาของประเทศกัมพูชาวิเคราะห์โดยใช้เงื่อนไขที่เหมาะสมในทฤษฎีวิจรรย์กรรมของ Searle [1]

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ชุดศัพท์และเจตนาที่ใช้ในการประกอบสร้างแบบเรียนวิชาภาษาเขมรระดับประถมศึกษาของประเทศกัมพูชาพบชุดศัพท์ 3 ประเภท ได้แก่ 1) การเรียกชาติพันธุ์และกลุ่มการเมือง 2) กริยาสื่อการกระทำและสภาพของผู้กระทำ และ 3) ส่วนขยายเพื่อเสริมหรือขยายความ ส่วนการวิเคราะห์เจตนาโดยใช้ทฤษฎีวิจรรย์กรรมของ Searle [1] พบเจตนา 3 เจตนา ได้แก่ 1) เจตนาสั่ง 2) เจตนาชักจูง และ 3) เจตนาให้ข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ชุดศัพท์ที่ปรากฏในแบบเรียนวิชาภาษาเขมรระดับประถมศึกษาของประเทศกัมพูชา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบชุดศัพท์ที่ใช้ในการประกอบสร้างแบบเรียนวิชาภาษาเขมรระดับประถมศึกษาของประเทศกัมพูชาที่ปรากฏเด่นชัด 3 ประเภท ดังนี้

1. การเรียก คือ การอ้างถึงบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ปรากฏในแบบเรียน จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบการเรียกตามชาติพันธุ์ เช่น “เสียม” “สำเหร่” ทำให้เห็นการแบ่งเขาแบ่งเรา ซึ่งพบในการกล่าวถึง “เสียม” เพื่อแสดงอคติทางประวัติศาสตร์และความขัดแย้งระหว่างประเทศ “สำเหร่” เพื่อแสดงถึงชนกลุ่มน้อยของสังคมเขมร การเรียกกลุ่มการเมือง เช่น เขมรแดง แสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ด้านการเมืองการปกครองของประเทศกัมพูชา โดยการใช้แนวคิดคอมมิวนิสต์สุดโต่ง ซึ่งนำความเจ็บปวดและความสูญเสียมาสู่ชาวเขมร จากการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียกชาติพันธุ์และกลุ่มการเมืองมีความเด่นชัดในการประกอบสร้างแบบเรียนเมื่อปรากฏในด้านประวัติศาสตร์เป็นอย่างมาก เป็นการตอกย้ำความแบ่งแยกชาติพันธุ์และการกระทำที่โหดร้ายของเขมรแดง ตัวอย่างการเรียก เช่น

(3) **ទំព័រដំបូងបង្អស់នៃប្រជាជនស្ទឹងត្រែង** ក៏រីលត្រឡប់ទៅស្រុកវិញអស់ ។ **ដំបូងស្ទឹងត្រែង** គឺជាប្រជាជនស្ទឹងត្រែង ។
“**ព្រះជ័យចេត្ត**” ។

(ภาสกรุณ ฐาคี ๕, ๒๐๑๖, ๑.๕)

“**ทัพอเสียมยอมหมอบราบทัพอชัยฉกรรย์ ทั้งหมดก็คืนกลับเมืองไป ๗ ชัยฉกรรย์ขึ้นครองราชย์ต่อจากพระบิดา และได้รับพระนามว่า ‘พระชัยเจษฎา’ ๗**”

(ภาษาเขมร ชั้นที่ 5, 2016, น.5)

(4) **សព្វថ្ងៃ ពួកអ្នកបាត់បង់ចូលជាមួយនឹងខ្មែរ ហើយរស់នៅម្តុំអង្គរ** ។

(ภาสกรุณ ฐาคี ๖, ๒๐๑๖, ๑.๖๖)

“**ทุกวันนี้ พวกสำเหร่ได้ละลายเข้าเป็นหนึ่งเดียวกับเขมร แล้วอาศัยอยู่แถวนครวัด**”

(ภาษาเขมร ชั้นที่ 6, 2016, น.96)

ตัวอย่าง (3) คำเรียกชาติพันธุ์ **เสียม** (เสียม) สื่อถึงชาวไทยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย โดยคำว่า **เสียม** มาจากคำว่า **สยาม** แปลว่า **ดำ** เป็นคำที่ชาวเขมรใช้เรียกคนไทยในแง่ลบ ซึ่งในความเป็นจริงภาษาเขมร มีคำว่า

ไทย (ชื่อ) ที่สามารถใช้เรียกคนไทยได้ แต่ในแบบเรียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์กลับเลือกใช้คำว่า *สยาม* แทนคำว่า *ไทย* ซึ่งสื่อถึงความหมายเชิงลบเมื่อก้าวถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องระหว่างคนไทยกับคนเขมร

ตัวอย่าง (4) คำว่า *สำหรับ* (สำหรับ) เป็นคำเรียกชาติพันธุ์ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในประเทศกัมพูชา คำว่า *สำหรับ* ที่ชาวเขมรใช้เรียกกลุ่มชาติพันธุ์นี้ มีความหมายในแง่ลบสื่อให้เห็นสถานภาพทางสังคม จิตร ภูมิศักดิ์ [11] กล่าวว่า *สำหรับ* แผลงมาจากคำว่า *แสร* (ผู้ส) แปลว่า *นา* เมื่อมีการแผลงคำ *สำหรับ* (สำหรับ) แปลว่า *ไพร่นา* หรือ คนที่ทำนารับใช้มูลนาย จากตัวอย่างในแบบเรียนกล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ *สำหรับ* ว่า “ทุกวันนี้ พวก*สำหรับ* ได้ละลายเข้าเป็นหนึ่งในเดียวกับเขมร แล้วอาศัยอยู่แถวนครวัด” การกล่าวว่า *ละลายเข้าเป็นหนึ่งในเดียวกับ* (รวมครูดนุษ) ตีความหมายว่าเป็นการหลอมรวม ซึ่งหมายความว่า *สำหรับ* กลายเป็นคนเขมรทั้งหมดแล้ว เห็นได้ว่าการใช้ภาษาในแบบเรียนปลูกฝังให้ผู้อ่านหรือเยาวชนเข้าใจว่าไม่มี*สำหรับ*อีกแล้ว ซึ่งเป็นความพยายามในการกลืนกลายทางความคิดด้วยการใช้ภาษาในแบบเรียน เพื่อให้เยาวชนคิดเช่นเดียวกับที่นำเสนอในแบบเรียน แต่ในความเป็นจริง ยังมี*สำหรับ*ในประเทศกัมพูชาถึงแม้ว่าจะมีจำนวนไม่มากนักดังที่ปรากฏในการศึกษาของ ดำรงพล อินทร์จันทร์ [12]

(5) ผู้แปลบทกวีของอติคุณเกษมบรรณวิจิตร บทกวีชื่อ *สมณคุณกัณฐะสาธุคุณานุการ* (ภาษาเขมร) (ภาสกรอุไร ฐาคี ๕, ๒๐๑๖, ๑.๕๐)

“พวก*เขมรแดง*แม้งมีจิตใจโหดเหี้ยม กล้าฆ่ามนุษย์โดยไม่มีความเกรงกลัว”

(ภาษาเขมร ชั้นที่ 5, 2016, น.90)

ตัวอย่าง (5) ปรากฏในบันทึกความทรงจำในแบบเรียนกล่าวถึงกลุ่มการเมืองในอดีตของกัมพูชาที่เรียกว่า *เขมรแดง* (ขุ้ญขุกข) เป็นกลุ่มการเมืองที่มีอุดมการณ์แบบคอมมิวนิสต์สุดโต่ง และใช้สีแดงเป็นสัญลักษณ์ เป็นกลุ่มคนที่มีความคิดในการปกครองเพื่อสร้าง “สังคมใหม่” โดยใช้รากฐานทางอุดมการณ์ที่เรียกว่า “อุดมการณ์ปฏิวัติแบบเบ็ดเสร็จ” โดยชนชั้นกรรมาชีพเป็นตัวขับเคลื่อน การปกครองในระบบเขมรแดงเป็นระบอบที่มีความรุนแรงและโหดร้ายที่สุดในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 ประชาชนชาวเขมรถูกบังคับใช้แรงงานและถูกสังหารเป็นจำนวนมาก

2. กริยา หมายถึง การสื่อถึงการกระทำหรือสภาพของผู้กระทำ จากผลการวิเคราะห์พบกริยาสื่อถึงการปฏิบัติตน ความภาคภูมิใจ ความเศร้าและความรุนแรง ดังตัวอย่าง

(6) ผู้แต่ง: *เขมรแดงสังหารหมู่ผู้รักสงบ* (ภาษาเขมร) (ภาสกรอุไร ฐาคี ๕, ๒๐๑๖, ๑.๓๘)

“ดังนั้นพวกเราที่เป็นนักเรียนจะต้องเอาใจใส่การเรียนกวีนิพนธ์*เขมรแดง*เพื่อให้จดจำได้ทุกคน ๆ นอกจากนี้ ต้องรู้จักส่งเสริมและดูแลรักษามรดกนี้ให้ดำรงอยู่สืบไป”

(ภาษาเขมร ชั้นที่ 5, 2016, น.39)

ตัวอย่าง (6) ปรากฏในบทความที่กล่าวเกี่ยวกับวรรณกรรมเขมร *กวีนิพนธ์เขมรแดง* (อติคุณอุไร) เป็นศิลปะด้านภาษาที่สร้างความภูมิใจให้ชาวเขมรอีกอย่างหนึ่ง ในแบบเรียนใช้คำกริยาที่สื่อถึงการปลูกฝังชาวเขมรให้เห็น

คุณค่าและร่วมกันรักษาวิถีวัฒนธรรม เช่น *เอาใจใส่* (ซกฉักซุกซก) *ส่งเสริม* (เน็คตซึ้ง) *ดูแลรักษา* (เซมกุก) เพื่อให้เกิดความรัก ความหวงแหนในวิถีวัฒนธรรมซึ่งเป็นมรดกที่มีค่าของประเทศ

(7) ประมวลกฎหมายครอบครัว พ.ศ. 2535 มาตรา 1533 (ก) บิดาหรือมารดาต้องเลี้ยงดูบุตรของตนจนบรรลุนิติภาวะ เว้นแต่บิดาหรือมารดาจะตายหรือทุพพลภาพก่อน

(ภาสกรอุไร-สมรพร ธำรงดี ๓, ๒๐๑๖, ๑.๑๗๐)

“ราชอาณาจักรกัมพูชาได้รับเกียรติเข้าเป็นสมาชิกสมาคมแห่งประเทศที่มีชายหาดที่สวยงามที่สุดในโลก ฯ”

(ภาษาเขมรอ่าน-เขียน ชั้นที่ 3, 2016, น.170)

ตัวอย่าง (7) เป็นข้อความจากบทความเกี่ยวกับชายหาดของประเทศกัมพูชา โดยใช้กริยา *ได้รับ* (ตาสจจูล) ใน *ได้รับเกียรติ* (ตาสจจูลกิลฺลยตาสจจูล) ซึ่งสื่อถึงการเป็นผู้ถูกกระทำ คือ ต้องมีใครคัดเลือกและให้เกียรตินี้ ประเทศกัมพูชาได้รับเชิญจาก *สมาคมชายหาดที่สวยงามที่สุดในโลก* (กิลฺลยตาสจจูลตาสจจูล) ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งขององค์การยูเนสโก โดยเฉพาะ *หาดโอเมอเตียน* (อเมอเตียน) ในจังหวัดพระสีหนุวิลล์ เมืองท่าสำคัญของประเทศกัมพูชา เป็นชายหาดที่มีทัศนียภาพดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นการย้าให้ชาวเขมรมองภูมิใจว่าประเทศกัมพูชาเป็นประเทศที่มีทรัพยากรที่มีคุณค่าและสวยงามระดับโลก

(8) ภาสกรอุไร-สมรพร (๒๐๑๖) ได้กล่าวถึงคุณค่าของวัฒนธรรมเขมรที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยยกตัวอย่างเช่น การแต่งกายแบบเขมร ซึ่งมีความสวยงามและมีความหมายที่ลึกซึ้ง เช่น การแต่งกายแบบเขมรที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยยกตัวอย่างเช่น การแต่งกายแบบเขมร ซึ่งมีความสวยงามและมีความหมายที่ลึกซึ้ง เช่น การแต่งกายแบบเขมรที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยยกตัวอย่างเช่น การแต่งกายแบบเขมร ซึ่งมีความสวยงามและมีความหมายที่ลึกซึ้ง

(ภาสกรอุไร ธำรงดี ๕, ๒๐๑๖, ๑.๘๒)

“คุณลุงได้พาแม่ฉันและฉันไปเยี่ยมชมศูนย์ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เจิงเอก ฯ ฉันรู้สึก *ตกใจ* และ *เศร้าใจที่สุด* เมื่อได้เห็นกะโหลกของผู้คนจำนวนมากถูกเก็บไว้เพื่อสักการบูชาและเพื่อให้คนรุ่นหลังได้เห็นและระลึกถึงการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของพวกเขมรแดง ฯ เราได้เห็นหลุมใหญ่ ๆ ที่เขาได้ฝังศพรวมกัน และได้เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์แสดงเอกสาร ฯ ในนั้น เขาได้ติดภาพถ่ายและชื่อของผู้เสียชีวิตอยู่ที่นั่น ฯ มาถึงภวนายทหารคนหนึ่งแม่ยืนหนึ่งร้องไห้สะอื้น แล้วบอกฉันว่าชายคนนั้นเป็นลูกพี่ลูกน้องของแม่ ฯ แม่เล่าเรื่องราวที่ทารุณของลุงทำให้ฉันไม่สามารถกลืนน้ำตาได้เลย ฯ”

(ภาษาเขมร ชั้นที่ 5, 2016, น. 82)

ตัวอย่าง (8) กล่าวในบันทึกความทรงจำเกี่ยวกับเขมรแดง สื่อถึงเหตุการณ์ที่ผู้เล่าไปศูนย์ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เจิงเอก โดยเล่าถึงความรู้สึกที่ตนเองสัมผัสกับเรื่องราวและภาพการฆ่าชาวเขมรด้วยกันเองในสถานที่แห่งนั้น กริยาสื่อถึงความเศร้าและความรุนแรงปรากฏใน *ตกใจ* (ตาสจจูล) *เศร้าใจ* (เซมกุก) *ร้องไห้* (เซม) *กลืนน้ำตา* (เซมกุก) เพื่อแสดงออกถึงความเศร้าเสียใจต่อโศกนาฏกรรมและความสูญเสียที่ยิ่งใหญ่ของชาวเขมร นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงเรื่องราวของญาติของตนเองที่ถูกสังหารอย่างทารุณในเหตุการณ์ฆ่าในครั้งนี้ด้วย

3. ส่วนขยาย หมายถึง การใช้คำหรือกลุ่มคำเพื่อเพิ่มหรือขยายรายละเอียด ส่วนขยายความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกของชาวเขมรที่มีต่อเรื่องราว การกระทำ สภาพ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกของชาวเขมร จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบการใช้ส่วนขยายความทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ดังตัวอย่าง

(9) ខ្ញុំជាជាតិសាសន៍មួយដែលមានវប្បធម៌ អរិយធម៌រុងរឿងតាំងពីសម័យបុរាណ ។ បុព្វបុរសយើង បានបន្តលទ្ធកមរតកអក្សរសិល្ប៍យ៉ាងច្រើនសន្លឹកសន្លាប់ ។ រឿងខ្លះ ត្រូវបានកត់ត្រាក្នុងសាស្ត្រស្ថិតិ រឿងខ្លះទៀតត្រូវបានចងក្រងជាសៀវភៅ ។

(ភាសាខ្មែរ ថ្នាក់ទី ៥, ២០១៦, ១.១៧)

“ខេមរ ជា ប្រជាជាតិ ដែលមានវប្បធម៌ អរិយធម៌រុងរឿងតាំងពីសម័យបុរាណ ។ បុរេបុរសយើង បានបន្តលទ្ធកមរតកអក្សរសិល្ប៍យ៉ាងច្រើនសន្លឹកសន្លាប់ ។ រឿងខ្លះ ត្រូវបានកត់ត្រាក្នុងសាស្ត្រស្ថិតិ រឿងខ្លះទៀតត្រូវបានចងក្រងជាសៀវភៅ ។”

(ភាសាខេមរ ថ្នាក់ទី 5, 2016, ១.17)

ตัวอย่าง (9) ปรากฏในบทความเรื่องวรรณกรรมเขมร นำเสนอความยิ่งใหญ่ของชาติพันธุ์เขมรที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์วัฒนธรรมและอารยธรรมเขมรขึ้น โดยใช้ส่วนขยายความเชิงบวก รุ่งเรือง (รុងរឿង) เพื่อขยายความว่าอารยธรรมเขมรมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะด้านศิลปะ เช่น วรรณกรรมที่ชาวเขมรให้ความสำคัญมาก เนื่องจากวรรณกรรมสามารถแสดงออกถึงความเจริญด้านประวัติศาสตร์ที่มีการจดบันทึกเรื่องราวในอดีตที่เจริญรุ่งเรืองของประเทศกัมพูชา

(10) យប់នេះខ្ញុំគេងមិនលក់សោះ ខ្ញុំចេះតែស្រមៃទៅដល់អតីតកាលដែលគួរឱ្យលឺចាប់បំផុត ។ ខ្ញុំនៅចាំបានថា នៅខែកក្កដា ឆ្នាំ ១៩៧៧ ខ្ញុំមានអាយុប្រាំបីឆ្នាំ ។ ខ្ញុំមានជំងឺឃើងដោយខ្លះជីវជាតិអាហារ ។ យប់មួយ ខ្ញុំឃ្លានខ្លាំងណាស់មិនអាចប្រាំបាន ក៏លូតតែទៅភូមិក្រុងបានឆ្លុះបញ្ចូលឱ្យមានកម្លាំង ។ ទៅដល់មុខផ្ទះដោយសារពន្លឺព្រះចន្ទ ខ្ញុំឃើញក្រូចចុង នៅសល់បីផ្លែ ។ ពេលនោះ នៅក្នុងខ្ទម ម្តាយឪពុកខ្ញុំសម្រាន្តលក់ស្លាត់លើដី ។ ខ្ញុំចូលទៅ ដាស់កាត់ បើយសូមឱ្យកាត់បេះផ្លែក្រូចឱ្យខ្ញុំបូប ។ ឪពុកខ្ញុំអាណិតខ្ញុំណាស់ ក៏ដាច់ចិត្តប្រុបយល់តែម្តងដើរទៅកាន់ដើមក្រូចទាំងភិតភ័យបំផុត ។ ពុកក្តៅផ្លែក្រូចផ្ទះ ។ ផ្លែក្រូចធ្លាក់ខ្ទុកម្តងចិត្ត ។ ខ្ញុំឃើញកាត់មិនដឹងផ្លែក្រូច ស្រាប់តែកងឈ្នួបមិនដឹងជាយកដល់ពី ធ្វើណាចាប់ដៃកាត់ជាប់បើយស្រែកដាក់កាត់ ៖ “ មិត្តងក្សត់! យើងរកឃើញខ្លាំងហើយ! ” ។ ពុកក៏ចាប់ចងពុកបណ្តើរយកទៅ ។ ពេលនោះខ្ញុំភ័យណាស់ រត់យកម្តងខ្លួន ភ្លេចគិតអ្វីទាំងអស់ ។ ព្រឹកស្អែកឡើងខ្ញុំឮគេឱ្យប្រកាសថា កងឈ្នួបបានយកឪពុកម្តាយ និងប្អូនស្រីខ្ញុំទៅសម្លាប់អស់ហើយ ។ នេះហើយជារឿង ដែលធ្វើឱ្យខ្ញុំចងចាំមិនដែលភ្លេច ។

(ភាសាខ្មែរ ថ្នាក់ទី ៥, ២០១៦, ១.៩១)

“คืนนี้ฉันนอนไม่หลับ ฉันได้แต่จินตนาการถึงอดีตที่น่าเจ็บปวดที่สุด ។ ฉันยังจำได้ว่าในเดือนกรกฎาคม ปี 1977 ฉันมีอายุแปดขวบ ។ ฉันมีไข้หนักเนื่องจากขาดสารอาหาร คืนหนึ่งฉันหิวมาก ไม่สามารถทนได้ จึงวิ่งไปที่หมู่บ้านเพื่อหาอะไรสักชนิดสักหน่อยกินให้มีแรง ។ ไปถึงหน้าบ้านเนื่องจากมีแสงจันทร์ฉันเห็นส้มเหลืองอยู่สามผล ។ ตอนนั้นในกระท่อม พ่อแม่ฉันนอนหลับสนิท ฉันเข้าไปปลุกท่านและขอให้ท่านเด็ดส้มให้ฉันกิน ។ พ่อสงสารฉันมาก จึงตัดสินใจเสียดินไปที่ต้นส้มด้วยความหวาดกลัวที่สุด ។ พ่อปลิดส้มอย่างเบามือ ។ ผลส้มหล่นลงมาดังใจ ។ ฉันเห็นพ่อก้มลงไปเลือกส้ม ។ แต่กองใจไม่รู้ว่าตั้งแต่เมื่อไหร่ ทหารจับมือพ่อแล้วตะโกนใส่พ่อว่า ‘สหายเอ็งกบฏ! เรापพบศัตรูแล้ว!’ พวกมันก็มีดตัวพ่อและคุมเอาตัวพ่อไป ។ ตอนนั้นฉันกลัวมาก วิ่งเอาตัวรอดและไม่คิดอะไรซักอย่าง ។ เช้าวันรุ่งขึ้นฉันได้ยินเสียงกระซิบกันว่ากองโจรฆ่าพ่อแม่และน้องสาวของฉันหมดแล้ว ។ นี่เป็นเรื่องที่ผมจำไม่ได้เลย ។”

(ភាសាខេមរ ថ្នាក់ទី 5, 2016, ១.91)

ตัวอย่าง (10) ปรากฏในบันทึกความทรงจำเกี่ยวกับเขมรแดงสื่อถึงความทุกข์ทรมานของตัวละครที่เล่าถึงเหตุการณ์การปกครองประเทศกัมพูชาของระบอบเขมรแดง ในช่วง 4 ปี ตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1975-1979 โดยใช้ส่วนขยายความเชิงลบ ที่สุด (ចំផុត) หนัก (หนัก) มาก (ពេក) บอกถึงปริมาณความรู้สึกไม่ว่าจะเป็นความเจ็บปวด ความหิว ความกลัวที่เกิดขึ้นจากการกระทำของเขมรแดง รวมถึงการใช้ปฏิเสธ ไม่ (មិន) ใน ไม่สามารถทนได้

(อิสระสุทัศน์) เพื่อขยายรายละเอียดเกี่ยวกับความอดอยากหิวโหยของชาวเขมรในสมัยนั้น ทำให้ชาวเขมรบาดเจ็บล้มตายลงมากกว่าล้านคน ความทุกข์ทรมานทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจเกิดขึ้นจนเป็นที่จดจำของประชาชนเขมรทุกคน

เจตนาที่ปรากฏในแบบเรียนวิชาภาษาเขมรระดับประถมศึกษาของประเทศกัมพูชา

การวิเคราะห์เจตนาโดยใช้เงื่อนไขที่เหมาะสมในทฤษฎีวิัจกรมของ Searle [1] จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบเจตนา 3 เจตนา ได้แก่ 1) เจตนาสั่ง 2) เจตนาชักจูง และ 3) เจตนาให้ข้อมูล เพื่อใช้ในการประกอบสร้างแบบเรียน ดังนี้

1. เจตนาสั่ง หมายถึง ข้อความใด ๆ ที่เป็นการกระทำของผู้ฟังในอนาคต ซึ่งผู้พูดเห็นว่าผู้ฟังยังไม่รู้ และต้องการให้ผู้ฟังปฏิบัติตามผู้พูด สิ่งที่ผู้พูดกล่าวจะต้องไม่เป็นสิ่งที่ผู้ฟังรู้อยู่แล้วหรือจะปฏิบัติอยู่แล้ว โดยที่ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังรู้และปฏิบัติตามจริง ๆ คือ ความพยายามของผู้พูดทำให้ผู้ฟังปฏิบัติ [1] ดังตัวอย่าง

(11) ព្រះម្ចាស់សុក្រត្រូវប្រាប់ ករុណ្ណ៍ក្រុងច្រើនមន្ត្រីទេវតា គឺ ឱរ្យស្តុក្កយដល់សុខភាព បាត់បង់ការចងចាំ រង្វង់ស្មារតី ឆេះឆេះ ពិសេ បំផ្លាញ ព្រះពុទ្ធសម្បត្តិ និង ធីតាក្រសែរមេឡេត ។ ម្យ៉ាងទៀតក្រុងច្រើនមន្ត្រីមានអំពើចេះកម្ម អំពើហិង្សា បាត់បង់ការងារ ។ល។ ព្រះម្ចាស់ កូនមិនត្រូវចង់ដឹង ប្រុងស្រែក ក្រុងច្រើននោះទេ ។ កូនមិនមិត្តក្រុមនៅឱ្យឆ្ងាយពីវា ។ ក្រោយពីស្តាប់ការទូន្មានរបស់ឪពុកម្តាយ លោកគ្រូ អ្នកគ្រូ សុក្រត្រូវប្រាប់គ្រូមិត្តមិត្តស្រី និង ចៀសឱ្យ ផុតពីក្រុងច្រើន ។

(ภาษาเขมรอ่าน-สระเสียง ฐักจี ๓, ๒๐๑๖, ๑.๑๒๗)

“ได้ยีนเช่นนี้ แม่ของโชนะเพียะอธิบายว่า การใช้ยาเสพติดไม่ดีหรอกลูก! คือทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ สูญเสียความทรงจำ เสียสติ หงุดหงิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำลายทรัพย์สินและค่าใช้จ่ายของครอบครัวอีกด้วย ๗ อีกอย่างยาเสพติดทำให้เกิดการโจรกรรม ความรุนแรง เสียการเสีงาน ฯลฯ ดังนั้น ลูกไม่ต้องอยากรู้หรืออยากลอง ยาเสพติดนั้นเลย! ลูกและเพื่อน ๆ ต้องอยู่ห่างจากมัน ๗ หลังจากฟังการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ คุณครู โชนะเพียะก็ ตั้งใจเรียนหนังสือและหลีกเลี่ยงยาเสพติด ๗”

(ภาษาเขมรอ่าน-เขียน ชั้นที่ 3, 2016, น.127)

ตัวอย่าง (11) กล่าวถึงตัวละครชื่อ โชนะเพียะ (สูกฺ) ซึ่งได้พบผู้ชายติดยาคนหนึ่งแล้วกลับมาเล่าเหตุการณ์ให้แม่ฟัง แม่จึงสอนโชนะเพียะ โดยการอธิบายผลเสียของยาเสพติดที่เกิดขึ้นจากการเสพยา เช่น ทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ (อิรฺยสฺตฺกฺยดลฺลฺยสฺขภท) สูญเสียความทรงจำ (บฏดฺชกฺกมฺชต) เสียสติ (รฺฆฺงฺลฺยสฺมฺร) เกิดการโจรกรรม (ยสฺหฺมฺเตยฺกมฺ) เสียการเสีงาน (บฏดฺชกฺกมฺ) เป็นต้น จากตัวอย่างปรากฏคำว่า ดังนั้น (มฺ) เพื่อสื่อเจตนาสั่ง โชนะเพียะ โดยแม่กล่าวห้าม และใช้คำว่า ต้อง (ทฺ) เพื่อเป็นการผูกมัดให้ลูกปฏิบัติตามที่แม่บอก คือ ลูกไม่ต้องอยากรู้หรืออยากลองยาเสพติดนั้นเลย! ลูกและเพื่อน ๆ ต้องอยู่ห่างจากมัน (กฺมฺยสฺทฺรฺมฺดฺชฺมฺงฺ ปรฺดฺชฺลฺกฺทฺรฺมฺดฺชฺมฺงฺนោះទេ! កូនមិនមិត្តក្រុមនៅឱ្យឆ្ងាយពីវា) ซึ่งจุดมุ่งหมายของแม่ คือ ต้องการสั่งให้โชนะเพียะปฏิบัติตาม เนื่องจากแม่รู้ว่าโชนะเพียะ น่าจะไม่ว่ายาเสพติดอันตราย หากไม่สั่งห้าม โชนะเพียะอาจเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ในประเด็นเกี่ยวกับ ยาเสพติดรัฐบาลกัมพูชาตระหนักดีว่าเป็นปัญหาที่ควรหาทางแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยการพัฒนาให้ทรัพยากร มนุษย์ของประเทศกัมพูชามีความรู้และหลีกเลี่ยงจากยาเสพติด จึงปรากฏในแบบเรียนเพื่อเป็นการสั่งสอนโดยผ่านแม่ ซึ่งเป็นสิ่งสะท้อนจากรัฐบาลผู้ผลิตแบบเรียนให้เยาวชนที่อ่านปฏิบัติตามเช่นเดียวกัน

สะดวกสบาย แบบเรียนต้องการให้ข้อมูลผู้อ่านหรือเยาวชนรู้และเข้าใจว่าหากชาวเขมรสามัคคีกัน ความสำเร็จสามารถเกิดขึ้นได้ ซึ่งเป็นการปลุกฝังให้เยาวชนยึดถือและปฏิบัติตามวิถีหนึ่งทีพบในแบบเรียน

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ชุดศัพท์และเจตนาที่ใช้ในการประกอบสร้างแบบเรียนวิชาภาษาเขมรระดับประถมศึกษาของประเทศกัมพูชา พบว่ามีการใช้ชุดศัพท์ 3 ประเภท ได้แก่ การเรียก กริยา และส่วนขยาย ส่วนผลการวิเคราะห์เจตนา พบเจตนาทั้งหมด 3 เจตนา ได้แก่ เจตนาสั่ง เจตนาชักจูง และเจตนาให้ข้อมูล

ชุดศัพท์ที่ใช้ในการประกอบสร้างแบบเรียนวิชาภาษาเขมรระดับประถมศึกษาของประเทศกัมพูชา จากการวิเคราะห์พบการเรียกที่ชาวเขมรใช้เพื่อกล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนให้เห็นในกลุ่มคนที่มีชาติพันธุ์แตกต่างจากชาวเขมร เช่น “เสียม” และ “สำเหร์” เป็นต้น การเรียกกลุ่มการเมืองว่า “เขมรแดง” สะท้อนให้เห็นถึงกลุ่มการเมืองที่มีแนวความคิดหรืออุดมการณ์ที่แตกต่างไปจากรัฐ ซึ่งเป็นกลุ่มที่สร้างความโหดเหี้ยมไว้ในประวัติศาสตร์การเมืองของประเทศกัมพูชา ในแบบเรียนการเรียกทั้ง 2 ประเภท ประกอบสร้างความมีอคติและความเกลียดชัง ไม่ว่าจะเป็นชาวไทยผู้รุกรานประเทศกัมพูชาในสมัยก่อน การกลืนกลายทางวัฒนธรรมของชาวสำเหร์ให้เป็นชาวเขมร รวมถึงความรุนแรงที่เกิดจากการฆ่ากันเองอย่างโหดร้ายของชาวเขมรแดง เป็นการประกอบสร้างขึ้นในแบบเรียน เพื่อสร้างและแนวโน้มความคิด ความเชื่อ ความเข้าใจของเยาวชนรุ่นหลังให้ไปตามที่รัฐบาลผู้ผลิตแบบเรียนต้องการ เช่นเดียวกับชุดศัพท์กริยา เช่น คำว่า “ต้อง” และตามด้วย “ขยัน” “ฟัง” และ “ถ่อมตัว” ทำหน้าที่สะท้อนวิถีปฏิบัติตนของชาวเขมรให้สอดคล้องกับสิ่งที่รัฐบาลต้องการปลุกฝัง การใช้กริยาเพื่อสื่อถึงความเศร้า ความรุนแรง และความทุกข์ทรมานที่เกิดจากการปกครองอันโหดร้ายทารุณของเขมรแดงในสมัยกัมพูชาประชาธิปไตย ระหว่างปี ค.ศ. 1975-1979 [13] ซึ่งเป็นความปวดร้าวจากเหตุการณ์ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่ยังคงอยู่ในความทรงจำของชาวเขมรถูกนำเสนอผ่านการใช้กริยา และการใช้ส่วนขยายทั้งเชิงบวกและเชิงลบ จากการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนขยายสื่อถึงรายละเอียดเพิ่มเติมที่เป็นความคิดและความรู้สึกของชาวเขมร ในงานวิจัยพบส่วนขยายความเชิงบวกเพื่อแสดงถึงความรุ่งเรืองด้านวัฒนธรรม ในขณะที่เดียวกันพบว่าแบบเรียนมีการใช้ส่วนขยายความเชิงลบเพื่อสื่อถึงความทุกข์ทรมาน ดังที่พบในการเล่าถึงเหตุการณ์ที่โหดร้ายของชาวเขมร ซึ่งสื่อความเจ็บของชาวเขมรที่ได้รับผลกระทบจากความโหดเหี้ยมของระบอบเขมรแดง โดยชุดศัพท์ทั้งการเรียก กริยา และส่วนขยาย ใช้ในการประกอบสร้างในแบบเรียนให้เยาวชนรับรู้และเข้าใจตั้งแต่การปฏิบัติตน การสร้างความภูมิใจด้านวัฒนธรรมอารยธรรมของชาวเขมร ตลอดจนความเศร้า การรับรู้ถึงความรุนแรงของคนที่ต้องการทำลายชาติ

เจตนาที่ใช้ในการประกอบสร้างแบบเรียนวิชาภาษาเขมรระดับประถมศึกษาของประเทศกัมพูชา วิเคราะห์จากเงื่อนไขที่เหมาะสมในทฤษฎีวิจันกรรมของ Searle [1] ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปเป็น 2 ประเภทของวิจันกรรม คือ 1) วิจันกรรมการชี้แนะ (Directive) เจตนาสั่ง เจตนาชักจูง และ 2) วิจันกรรมการบอกกล่าว (Representative) คือ เจตนาให้ข้อมูล การสื่อเจตนาแฝงในแบบเรียนเป็นการชี้แนะเยาวชนเขมรในอีกด้านหนึ่ง กล่าวคือ การใช้เจตนาชี้แนะเพื่อให้เยาวชนเขมรรักและภูมิใจในประเทศกัมพูชา ทำหน้าที่ปกป้องดูแลประเทศชาติอย่างเต็มกำลังความสามารถ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ ยุวชนและกีฬา หน่วยงานของรัฐบาลเป็นผู้ผลิตแบบเรียนและกำหนดเนื้อหาเพื่อต้องการให้เยาวชนยึดเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกันในฐานะพลเมืองเขมร สอดคล้องกับงานวิจัยของวิสันต์ สุวสิทธิ [14] ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและอุดมการณ์ในแบบเรียนวิชาภาษาไทย

ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503-2544 พบว่า แบบเรียนเป็นวาทกรรมที่มีความสัมพันธ์กับบริบทสังคม และวัฒนธรรมซึ่งได้รับอิทธิพลจากความคิด ความเชื่อในสังคมไทย และขณะเดียวกันเกิดกระบวนการผลิตซ้ำ ตอกย้ำหรือสื่อความคิดกลับไปสู่ผู้อ่านและสังคม แบบเรียนจึงไม่ได้เป็นเพียงสื่อการเรียนการสอนในชั้นเรียน เท่านั้น แต่ทำหน้าที่สื่อสารอุดมการณ์ที่มีผลต่อการแสดงออกทางความคิดของคนในสังคม นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวุฒิพงษ์ ประพันธ์มิตร [15] ที่ศึกษาวาทกรรมความรักชาติที่ปรากฏในแบบเรียนวิชา กิจกรรมกลุ่มยุวชนแนวหน้าภายใต้การปกครองของประธานาธิบดี สี จิ้นผิง โดยพบว่า อิทธิพลของภาษามีผลต่อ ความคิดของมนุษย์ ซึ่งแบบเรียนใช้วาทกรรมที่เป็นหน่วยย่อยทางภาษาในการผลิตซ้ำเพื่อกล่อมเกลายาวชน จีนในด้านลัทธิสังคมนิยม ลัทธิคอมมิวนิสต์ อัตลักษณ์จีน และพรรคคอมมิวนิสต์ โดยใช้แบบเรียนเป็นเครื่องมือ ในการสร้างความรักชาติ

แบบเรียนวิชาภาษาเขมรระดับประถมศึกษาของประเทศกัมพูชาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารความคิด ที่รัฐบาลต้องการปลูกฝังให้แก่เยาวชนทุกคนในสังคม ซึ่งแบบเรียนเป็นสื่อที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อเยาวชน เนื่องจากรัฐบาลควบคุมตั้งแต่การผลิต การกระจาย และการบริโภคเนื้อหาของเยาวชน ทำให้รัฐบาลสามารถ กำหนดแนวคิดและวิถีปฏิบัติให้แก่เยาวชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cho, M. Hye & Lee, D. Bae [16] ที่พบว่า การกระจายตัวบทและการผลิตซ้ำตัวบทในรูปแบบที่หลากหลายส่งผลให้เกิดการครอบงำทางความคิด ให้แก่เยาวชน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการเก็บข้อมูลจากแบบเรียนวิชาอื่นๆ ในประเทศกัมพูชา เช่น วิชาภาษาอังกฤษ วิชาประวัติศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา เป็นต้น เพื่อให้สามารถเข้าใจการประกอบสร้างแบบเรียนของประเทศกัมพูชา ได้มากยิ่งขึ้น
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบแบบเรียนของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อศึกษาว่า ชุดความคิดที่ใช้ในการปลูกฝังเยาวชนของประเทศแต่ละประเทศมีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร รวมถึง พิจารณาระบบการปกครองของแต่ละประเทศจะทำให้เห็นการสร้างวาทกรรมที่เหมือนและแตกต่างกันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- [1] Searle, J. R. (1969). *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge: Cambridge University Press. Retrieved from <https://doi.org/10.1017/CBO9781139173438>
- [2] ธิปดี บัวคำศรี. (2555). กัมพูชาในแบบเรียนของไทย. ใน *ชาตินิยมในแบบเรียนไทย*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- [3] วารุณี โอสถารมย์. (2543). แบบเรียนไทยกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ “เพื่อนบ้านของเรา” ภาพสะท้อนเจตคติ อุดมการณ์ชาตินิยมไทย. *รัฐศาสตร์สาร*, 22(3), 1-83.
- [4] นฤมล นิ่มนวล. (2559). *การเมืองในแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาของไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2503-2551*. วิทยานิพนธ์ ร.ม. (การปกครอง). กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [5] ชาญชัย คงเพียรธรรม. (2559). หลักสูตรแฝงเรื่องอุดมการณ์ชาติในหนังสือเรียนภาษาเขมรระดับชั้น ประถมศึกษา ปีที่ 1-6 ของราชอาณาจักรกัมพูชา. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 12(2), 177-205.
- [6] ศานติ ภัคดีคำ. (2546). *ประวัติศาสตร์กัมพูชาแบบเรียนของเขมรที่เกี่ยวข้องกับไทย*. กรุงเทพฯ: มติชน.

- [7] นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2557). *ชาติไทย, เมืองไทย, แบบเรียนและอนุสาวรีย์: ว่าด้วยวัฒนธรรม, รัฐ และรูปการณ*
จิตสำนึก. กรุงเทพฯ: มติชน.
- [8] จันทิมา อังคพนิชกิจ. (2561). *การวิเคราะห์ข้อความ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [9] ตติณณา เสน่หา. (2559). *วาทกรรมการเมืองในรายการชูชงและรายการสายล่อฟ้า: วาทกรรมวิเคราะห์*
เชิงวิพากษ์. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (ภาษาศาสตร์การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- [10] สุนทรื โขติติติก. (2560). *บุญ: ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมที่ผลิตโดย*
วัดพระธรรมกาย. วิทยานิพนธ์ อ.ด. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- [11] จิตร ภูมิศักดิ์. (2556). *ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ*.
กรุงเทพฯ: ชนนิยม.
- [12] ดำรงพล อินทร์จันทร์. (2559). *พลวัตทางชาติพันธุ์ ณ พรหมแดนตะวันออก กรณีศึกษากลุ่มภาษากะชอง*
และข่าเร. ใน *รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- [13] พวงทอง รุ่งสวัสดิทรัพย์. (2541). *การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ปัญหาและการเมืองของการนิยามความรุนแรง*
ในยุคเขมรแดง. *รัฐศาสตร์สาร*, 20(3), 315-350.
- [14] วิสันต์ สุขวิสิทธิ์. (2554). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและอุดมการณ์ในหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทย*
ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503-2544. วิทยานิพนธ์ อ.ด. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [15] วุฒิพงษ์ ประพันธ์มิตร. (2562). *วาทกรรมความรักชาติในแบบเรียนวิชากิจกรรมกลุ่มยุวชนแนวหน้าภายใต้*
การปกครองของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (วัฒนธรรมจีนศึกษา). กรุงเทพฯ:
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [16] Cho, M. H., and Lee, D. B. (2019). Critical Analysis of Chongryon Secondary English Textbooks
Published Between 1968 and 1974. *The Review of Korean Studies*, 22(2), 177-204.